

**การสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชน
เพื่อการปฏิรูปประเทศไทยโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ***
**Subdistrict-Community Organization Council Communication
Network for National Reform by People Participant**

อนุศักดิ์ คงมาลัย, วิทยาธร ท่อแก้ว, และ หัสพร ทองแดง
Anusak Kongmalai, Wittayatorn Tokaew, and Hassaporn Thongdaeng
สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University
Corresponding author E-mail: nskkml@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทย 2) ศึกษากระบวนการสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทยโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน 3) ศึกษากลยุทธ์การสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทยโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 4) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทยโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยอาศัยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 35 คน จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาและความต้องการด้านนโยบายยังไม่ชัดเจนต้องการให้สื่อสารเจตจำนงเชื่อมโยงพันธกิจการปฏิรูปประเทศด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน 2) กระบวนการสื่อสาร เน้นภาคีเครือข่ายปฏิบัติการสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร มีการใช้เครือข่ายสื่อสารสร้างภูมิคุ้มกันให้ประชาชนตื่นตัวเกิดพลังความร่วมมือ 3) กลยุทธ์การสื่อสาร

* ได้รับบทความ: 4 กรกฎาคม 2566; แก้ไขบทความ: 9 สิงหาคม 2566; ตอปรับตีพิมพ์: 16 สิงหาคม 2566

หล่อหลอมแนวคิดรวมพลังด้วยการสื่อสารความเชื่อศรัทธาและรูปธรรมความสำเร็จ สร้างความตระหนักร่วมในพันธกิจเป้าหมายด้วยการคิดร่วม เชื่อร่วม ลงมือร่วม รับผลร่วม และปฏิบัติการแก้ไขร่วม สื่อสารทั้งภายในและภายนอกเครือข่ายและสาธารณะ พัฒนาความรู้และเครื่องมือเข้าถึงการสื่อสารสองทางและแสวงหาความร่วมมือรับผิดชอบสังคมให้เกิดสันติ สร้างและดำรงรักษาเครือข่ายโดยพัฒนาปัจเจกเป็นกลุ่มและเครือข่าย บูรณาการทุกภาคส่วนใช้ประโยชน์วิทยาการสื่อสาร และ 4) แนวทางพัฒนาการสื่อสาร มีนโยบายยกระดับการสื่อสารเครือข่ายเป็นระบบ จัดระเบียบและมีแบบแผนเป็นรูปธรรม เป็นเครื่องมือหลักเชื่อมโยงพันธกิจการปฏิรูปประเทศโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน มีการจัดการความรู้ สร้างองค์ความรู้พัฒนาต่อยอดกระบวนการสื่อสารทุกมิติทุกขั้นตอน

คำสำคัญ: การสื่อสาร; เครือข่ายสภาองค์กรชุมชน; การปฏิรูปประเทศไทย

Abstract

This research aims to 1) to study the problem conditions and communication needs of the subdistrict-community organization council for Thailand reform; 2) study of the communication process of the subdistrict-community organization council for Thailand reform network through public participation; 3) study of communication strategies of the federation of the subdistrict-community organization council for Thailand for Thailand reform through public participation; 4) study on the communication development of the subdistrict-community organization council for Thailand Reform Network through public participation. This research based on qualitative research methods by collecting data from 35 key informants, the data was then analyzed with content analysis.

The results revealed that 1) problems and needs for the policy were not clear, the intention was to be communicated to connect the country's reform mission by people's participation. 2) Communication Process Emphasis is placed

on the communication operation network between the messenger and the receiver. Communication networks are used to immunize the public to be alert and cooperative. 3) Communication strategies forge the concept of joining forces through beliefs, faith and tangible success to raise shared-awareness of missions and goals by thinking together, believing together, acting together, achieving common results, and taking action together. Communicate both inside and outside the network and public develop knowledge-access tools to the core, two-way communication seeking cooperation for social responsibility bringing peace. Create and maintain networking by developing individuals as groups and integrating networks with all sectors utilizing communication know-how, and 44) Guidelines for communication development. Policy setting to upgrade network communication systematic, organized, concreted plan to be the main tool related to the country's reform mission through the participation of the people. Knowledge management scheduled to create and develop knowledge management process in every dimension, every step.

Keywords: communication; network of councils of community organizations; reforming Thailand

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่ดำเนินไปในลักษณะผสมผสานกับท้องถิ่น (Localization) ได้ส่งผลให้เกิดบริบทการปรับตัวของชุมชนท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก การพัฒนาท้องถิ่นทวีความสำคัญขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจากการมุ่งการพัฒนาลงไปยังชนบทผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทั้งยังก่อให้เกิดการตระหนักถึงวัฒนธรรมชุมชน (Community Culture) ซึ่งทำให้ชุมชนกลายเป็นพื้นที่ทางสังคม (Social Space) ที่เต็มไปด้วยสนามของความสัมพันธ์ทางสังคมที่หลากหลาย การปรากฏตัวของวัฒนธรรมท้องถิ่น การก่อร่างของอัตลักษณ์ท้องถิ่น และมีแบบแผนทางวัฒนธรรมที่ชัดเจน (สุรวุฒิ ปัดไธสง, 2545) นอกจากนี้ โลกาภิวัตน์ยังส่งผลต่อการ

ขยายตัวด้านการสื่อสารทางธุรกิจที่ทำให้เกิดสถานะข้ามพรมแดนของธุรกิจดังเช่นอีคอมเมิร์ซของจีนที่รวมตัวกันขึ้นเป็นกลุ่มวิสาหกิจประกอบการที่เข้มแข็งทำให้เกิดความสามารถในการร่วมสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างคนไทยกับคนจีนได้ (อรัญญา ศิริผล, ภากร กัทชลี, และ Jiangyu, 2564) เครือข่ายทางสังคมจึงเป็นผลผลิตที่สามารถช่วยในการสร้างสรรค์พื้นที่ทางสังคมได้ร่วมด้วย งานวิจัยนี้ให้ความสนใจกับวัฒนธรรมชุมชนผ่านการจัดตั้งเครือข่ายสภาองค์กรชุมชน ซึ่งมีฐานความคิดของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนควบคู่กับการสร้างความเป็นพลเมือง (Citizenship) โดยมุ่งความสนใจไปในมิติของการสื่อสารของเครือข่ายเป็นหลัก ซึ่งครอบคลุมในมิติของความต้องการในการสื่อสาร กระบวนการสื่อสาร กลยุทธ์สื่อสาร และแนวทางการพัฒนาการสื่อสารที่เป็นจุดเน้นของการวิจัยในครั้งนี้

การสร้างเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนเทียบเคียงได้กับการสร้างเครือข่ายทางสังคม (Social Network) ในระดับชุมชน หรือที่เรียกว่า “ทุนทางสังคม” (Social Capital) ดังเช่นงานชลวิทย์ เจียรจิตต์, ชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์, ธันนิกานต์ สูญสิ้นภัย, สายชล ปัญญชิต, และ ภูเบศ วณิชชานนท์ (2565) พยายามแสดงให้เห็นว่าเครือข่ายทางสังคมในระดับชุมชนเป็นนวัตกรรมทางสังคมรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยเข้ามาบริหารจัดการทรัพยากรของเครือข่ายเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยที่เครือข่ายทางสังคมนี้ดำเนินไปด้วยความสำเร็จด้านการสื่อสารที่ทำให้ผู้รับสารและผู้ส่งสารสามารถโต้ตอบกันเชิงองค์ความรู้เพื่อพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ควบคู่ไปกับการมีความคิดสร้างสรรค์ การมีจิตสำนึกร่วมในการสร้างความสำเร็จอย่างมีส่วนร่วม และการถอดบทเรียนความสำเร็จเพื่อสร้างคุณค่าของเครือข่ายและทำให้สมาชิกตระหนักได้ว่าการสื่อสารภายในเครือข่ายจะเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญในการทำงานเกี่ยวกับชุมชน ขณะที่งานของ อติศร คันธรส (2565) เห็นในทิศทางที่คล้ายคลึงกันในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือโดยเฉพาะการจัดตั้งองค์กรชุมชนที่จะเป็นเงื่อนไขความสำเร็จสำคัญในการพัฒนาและการทำงานทางด้านชุมชนที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่นเครือข่ายสุขภาพในลักษณะของไตรภาคีที่เปิดพื้นที่ให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างภาคราชการอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคชุมชนผ่านผู้นำชุมชนและคนในชุมชน และภาควิชาที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ทางวิชาการของนักวิจัย/นักวิชาการ

เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนเป็นพื้นที่สาธารณะ (Public Space) รูปแบบหนึ่งที่เปิดพื้นที่ให้กับคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทั้งในแง่ของการสื่อสารและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างแข็งขัน โดยในปี พ.ศ. 2551 สภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติผ่านพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 โดยระบุว่า ชุมชนเป็นสังคมฐานรากที่มีความสำคัญทาง

ประวัติศาสตร์ มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมแตกต่างหลากหลายตามภูมิโน้มน้าว การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ชุมชนอ่อนแอ ประสบปัญหาความยากจน เกิดปัญหาสังคมมากขึ้น ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชุมชนถูกทำลายจนเสื่อมโทรม เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ การสร้างระบอบประชาธิปไตย และระบบธรรมาภิบาลจึงเห็นสมควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนและประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาตำบล แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจในระดับประเทศ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการติดตามการทำงานของหน่วยงานภาครัฐในระดับ กฎหมายฉบับนี้มุ่งสร้างบทบาทประชาชนให้มีส่วนร่วมแบบ “จากล่างสู่บน” (Bottom Up) โดยมีสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ทำหน้าที่สื่อสารความรู้ความเข้าใจให้ผู้นำในตำบลจัดตั้งกลุ่มให้มีบทบาทด้านต่าง ๆ จากปัญหาใกล้ตัว เช่น การส่งเสริมอาชีพและสวัสดิการ กองทุนชุมชน ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อมผ่านการเรียนรู้จัดการตนเองให้มีส่วนร่วมพัฒนา แต่แม้จะมีงบประมาณภาครัฐเป็นแรงจูงใจ ก็ปรากฏผลทั้งความสำเร็จและความล้มเหลวแตกต่างกันไป มีรายงานระบุว่า การตั้งองค์กรชุมชนต้องคำนึงถึงคุณภาพมากกว่าปริมาณ (นันทิยา หุตานวัตร และ ณรงค์ หุตานวัตร, 2546) แต่กลไกเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนก็ยังไม่สามารถสื่อสารข้อมูลความรู้ รวมถึงประสบการณ์ที่พอเพียงแก่การพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยได้เท่าที่ควร ในมุมมองด้านการสื่อสาร หน่วยงานรัฐเป็นผู้ส่งสารที่ชี้แนะให้ประชาชนร่วมกันจัดตั้งกลุ่ม แต่ด้วยประชาชนขาดข้อมูลและทัศนคติจึงมีส่วนร่วมแบบถูกกำหนด เป็นการสั่งการทางเดียวมากกว่าการสื่อสารสองทางเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้การแก้ปัญหาของประชาชนยังไม่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาจากฐานราก บังคับถึงปัญหาความล้มเหลวในการสื่อสารที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง

อย่างไรก็ดี งานวิจัยชิ้นนี้สนใจในมิติทางด้านการสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทย ซึ่งมีเค้าโครงความคิดเกี่ยวเนื่องกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนา หรือนิเทศศาสตร์การพัฒนา โดย กาญจนา แก้วเทพ (2550) แสดงให้เห็นการสื่อสารมีความสัมพันธ์ไปกับบริบทการพัฒนาระดับประเทศ โดยการพัฒนาที่มุ่งทำให้สังคมทันสมัยจากการกลายเป็นเมืองและอุตสาหกรรม การสื่อสารจะเป็นไปในลักษณะของการสื่อสารแนวตั้ง (Vertical Communication) ซึ่งเป็นการสื่อสารทางเดียวและเน้นการโน้มน้าวชักจูงเพื่อให้สังคมสามารถพัฒนาไปได้ตามแบบแผนของรัฐ ขณะที่การพัฒนาที่อิงฐานคิดแบบการพึ่งพาตนเองและการ

มีส่วนร่วมของประชาชนจะทำให้การสื่อสารเป็นไปในรูปแบบการสื่อสารในแนวนอน (Horizontal Communication) ที่มุ่งทำความเข้าใจร่วมกันในระดับชุมชน ทั้งนี้ การสื่อสารเพื่อการพัฒนา มีความคิดอีกข้อหนึ่งเกี่ยวกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) โดยการสื่อสารรูปแบบนี้มุ่งให้เกิดการสื่อสารเพื่อสร้างพื้นที่สาธารณะระดับชุมชน เช่น การจัดเวทีแสดงความคิดเห็น การเข้าชื่อเสนอปัญหาของชุมชนสู่กระบวนการนิติบัญญัติ และการได้รับข้อมูลข่าวสารตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น อีกทั้งผู้คนในชุมชนยังเป็นทั้งผู้รับและผู้ผลิตได้ในเวลาเดียวกัน ดังนั้น การสื่อสารการพัฒนาจึงเชื่อมโยงออกไปยังมิติทางสิทธิการสื่อสาร สิทธิชุมชน การรู้เท่าทันสื่อ การผลิตสื่อพื้นบ้านและบุคคล และการสร้างเครือข่ายการสื่อสารต่อไปด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทย
2. เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทยโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน
3. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทยโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทยโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งศึกษาความต้องการในการสื่อสาร กระบวนการสื่อสาร กลยุทธ์สื่อสาร และแนวทางการพัฒนาการสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชน ซึ่งมีรายละเอียด กระบวนการวิจัย ดังนี้

1. คุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจงภายใต้คุณสมบัติของการมีประสบการณ์เกี่ยวกับเครือข่ายสภาองค์กรชุมชน และเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนประเด็นภายในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ โดยอาศัยแบบสัมภาษณ์

กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Form) จำนวน 2 ชุด ชุดที่ 1 ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการการสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชน กระบวนการจัดการสื่อสารเครือข่าย และกลยุทธ์การจัดการการสื่อสารเครือข่าย โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) ประธานและกรรมการสภาองค์กรชุมชน 8 คน 2) สมาชิกเครือข่ายสภาองค์กรชุมชน 8 คน 3) ผู้นำชุมชน 8 คน 4) ผู้ประสานงานเครือข่ายพัฒนาองค์กรชุมชน 4 คน และ 5) ผู้ว่าราชการจังหวัด 4 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 32 คน และชุดที่ 2 ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสารเครือข่าย โดยสัมภาษณ์ผู้ว่าราชการจังหวัด 4 คน และนักวิชาการด้านการสื่อสาร 3 คน ในภาพรวมของงานวิจัยชิ้นนี้จึงมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวมกันทั้งหมด 35 คน

2. พื้นที่ของการวิจัย

การคัดเลือกพื้นที่ของการวิจัยผู้วิจัยคัดเลือกพื้นที่แบบเจาะจงด้วยคุณสมบัติของสภาองค์กรชุมชนตำบลที่มีผลงานเด่น มีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างเข้มข้น และมีความพร้อมในการเข้าร่วมให้ข้อมูลการวิจัย ประกอบด้วย 1) สภาองค์กรชุมชนตำบลแจ่างาม อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี ต้นแบบ การจัดการชุมชนช่วงวิกฤติโควิด 19 2) สภาองค์กรชุมชนตำบลบางซุด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท ต้นแบบการแก้ไขปัญหาหนี้สินของชุมชนด้วยการจัดตั้งโรงเรียนแก้หนี้ 3) สภาองค์กรชุมชนตำบลเนินฆ้อ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ต้นแบบชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการคุ้มครองผู้บริโภค 4) สภาองค์กรชุมชนตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ต้นแบบกองทุนสวัสดิการชุมชนพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยยึดศาสตร์พระราชา

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล บทความชิ้นนี้ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ให้เห็นถึงบริบทของข้อมูลที่นำมาใช้ ชี้ให้เห็นถึงการสื่อสารจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญและนำมาสรุปข้อมูลร่วมกับแนวความคิด โดยผู้วิจัยเริ่มต้นจากการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้ (Data Classification) ด้วยการจำแนกข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การจำแนกบันทึกภาคสนามที่ได้มาด้วยการสัมภาษณ์ และการจำแนกการวิเคราะห์ที่เชื่อมโยงกับแนวความคิด ขณะที่การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของผู้วิจัยอาศัยการตรวจสอบสามเส้าผ่านการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulate) ด้วยการเก็บข้อมูลจากหลายพื้นที่วิจัย และมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่หลากหลาย (บุษกร เชี่ยวจินตนาการ, 2561)

4. สรุปผลการวิจัย

1. ปัญหาและความต้องการการสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทยโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในแง่ของปัญหาและความต้องการการสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทยโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน มีประเด็นสำคัญด้วยกัน 5 ประเด็น ดังนี้

1.1 ปัญหาด้านนโยบายการสื่อสาร พบว่า 1) ขาดการสื่อสารเจตจำนงที่ชัดเจนและต้องการให้สร้างความรู้เข้าใจต่อพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 2) ขาดหลักคิดต้องการให้สื่อสารความเชื่อศรัทธา ในการจัดการตนเอง 3) ขาดการสื่อสารแนวทางของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชน ให้ทุกฝ่ายเห็นและใช้ประโยชน์ขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนเพื่อจัดการปัญหาร่วมกัน 4) ขาดวิธีปฏิบัติและการตัดสินใจที่มีเหตุผลของบุคคล องค์กร และเครือข่าย ที่ต้องพัฒนาเครือข่ายสื่อสารให้เป็นรูปธรรม สรุปคือ ปัญหาการสื่อสารนโยบายเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนที่ “ไม่ชัด ไม่ถึง และ ไม่มีการสื่อสาร” เสนอให้พัฒนานโยบายการสื่อสารเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนให้เป็นระบบ มีแบบแผนรูปธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูปประเทศ

1.2 ปัญหาด้านพันธกิจ ความมุ่งประสงค์ต่อเป้าหมายรวม ขาดการสื่อสารด้านบทบาทสภาองค์กรชุมชนตาม มาตรา 19 และ 21 และการขึ้นการตัดสินใจจากตัวอย่างความสำเร็จ ต้องกำหนดพันธกิจเครือข่ายให้เชื่อมโยง ต่อการปฏิรูปประเทศโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ โดยต้องมีการจัดการความรู้พัฒนาองค์ความรู้ตลอดกระบวนการสื่อสารทุกขั้นตอน

1.3 การจัดการองค์กรเครือข่ายด้านหน้าที่ โครงสร้าง กลไกและแผนงาน ขาดความตระหนักของชุมชน ได้แก่ 1) ด้านหน้าที่ ขาดการสื่อสารบทบาทหน้าที่ของสภาองค์กรชุมชนภารกิจไม่สอดคล้องกับทัศนคติ ต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้ผู้นำกลัรร่วมออกความเห็น ปรีกษาปัญหาแบ่งบทบาทกลุ่มแกนนำรับฟังความคิดเห็นชุมชนร่วมทำแผนพัฒนาและช่วยเผยแพร่ข่าวสาร 2) ด้านโครงสร้าง ยังเป็นคนกลุ่มเดิมและเป็นผู้สูงอายุ ผู้นำและผู้ร่วมสนับสนุนมีน้อยเมื่อเทียบภารกิจ ขาดโครงสร้างที่ดีทั้งระดับพื้นที่และระดับจังหวัด ผู้นำไม่อาจตัดสินใจและสร้างแรงจูงใจต่อคนรุ่นใหม่ 3) ด้านกลไก ตัวผู้นำต้องมีศักยภาพ ตั้งใจเชื่อถือตรงต่อภารกิจ ขับเคลื่อนงานให้มีอิสระ ใช้ช่องทางสื่อสารหลากหลาย ให้เข้าใจสาระจนถึงการเห็นภาพร่วมกัน กลไกแผนงานในเวทีหน่วยงานรัฐเปิดโอกาสชาวบ้าน เสนอปัญหาแนวทางแก้ไขต่อองค์กรปกครองท้องถิ่นหรือหน่วยงาน 4) ด้านแผนงานเครือข่าย ภารกิจอยู่ในพื้นที่แต่ขาดงบประมาณบูรณาการการออกแบบ

แผน แก้ปัญหาเศรษฐกิจฐานรากไม่ตรงกับความจริง ต้องร่วมค้นหาโจทย์ปัญหาเพื่อปรับแผนให้เป็นทิศทางเดียวกันซึ่งจะก่อให้เกิดบูรณาการหน่วยงานเจ้าภาพที่ชัดเจน

1.4 ด้านการจัดการความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติ พบว่า 1) การจัดการความรู้ ขาดความรู้โอกาสพัฒนาทั้งเทคนิคการจัดการและความรู้ใหม่ เช่น ธุรกิจชุมชน สื่อออนไลน์ การอบรมของหน่วยงานรัฐเข้าไม่ถึง ไม่ตรงปัญหา ผู้นำควรลุกขึ้นมาจัดการความรู้พัฒนาตนเอง จัดหากองทุนพัฒนาความรู้ และสื่อสารปลุกฝังให้คนรุ่นใหม่ตระหนักถึงความสำคัญ 2) การปรับเปลี่ยน ทักษะคิด ขาดการสื่อสารความมุ่งมั่นที่มีเป้าหมายสูงใจ การกิจของผู้นำมีมาก การปรับทัศนคติยังไม่ถึงระดับการเปลี่ยนแปลง ต้องใช้เวทีสภาองค์กรชุมชนศึกษาแลกเปลี่ยนกับต้นแบบที่สำเร็จ สร้างทัศนคติมุ่งมั่นลงมือปฏิบัติอย่างมีพลัง 3) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ขาดงบประมาณสื่อสาร สนับสนุนผู้นำสภาองค์กรชุมชนที่พร้อมเปลี่ยน แต่ผู้นำจิตอาสาไม่ได้รับประโยชน์ตอบแทน มีภาระทั้งรายได้หายไปและค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นทุกงานที่ผู้นำต้องช่วยชาวบ้านเป็นต้นทุนสังคม ทำให้มีส่วนร่วมยาก ต้องการงบประมาณใช้เครื่องมือสื่อสารหลากหลาย มีโครงการรัฐสนับสนุนกระตุ้น คนรุ่นใหม่ที่ต้องการพัฒนาบ้านเกิด

1.5 รูปแบบการสื่อสารทั้งภายในและภายนอก มีช่องว่างความรู้ต้องสื่อความต้องการให้ตรงกัน ใช้การประชุมประจำเดือนของสภาองค์กรชุมชนหรือจัดประชุมพิเศษสร้างความเข้าใจ การสื่อสารสาธารณะในพื้นที่โดยพูดคุยคนต่อคน ใช้สื่อเดิม เช่น หอกระจายข่าว วิทยุชุมชน ลงพื้นที่เยี่ยมชาวบ้านกลุ่มผู้เปราะบาง ใช้เวทีประชุมกำนัน-ผู้ใหญ่บ้านทุกเดือน แต่ก็ยังไม่พอเพียง ทำให้ไม่สนใจเข้าร่วม ใช้สื่อออนไลน์มากขึ้น เลือกใช้สื่อสอดคล้องกับคนรุ่นใหม่ ลดคำศัพท์ราชการ และศัพท์ทางวิชาการ ใช้เวทีพัฒนารูปแบบ/กระบวนการให้เป็นแนวราบ ขวนสมาชิกในตำบลร่วมมือกับผู้นำอื่น ๆ ในพื้นที่ เผยแพร่ให้ความรู้ความเข้าใจทั่วถึง เรียนรู้จากพื้นที่ต้นแบบ สร้างชุดข้อมูลความรู้ของชุมชนเป็นองค์ความรู้ที่เชื่อถือได้ ด้วยหลักคิด “นโยบายต่าง ๆ ก็ไม่ดีเท่ากับการเปิดโอกาสพูดคุยข้อเท็จจริงระหว่างกัน” การสื่อสารภายนอกเครือข่าย ซึ่งคนภายนอกรับรู้เรื่องราวของสภาองค์กรชุมชนน้อยมาก สังคมยังขาดความรู้และความเข้าใจต่อการยอมรับบทบาทการสื่อสารสาธารณะต้องใช้สภาองค์กรชุมชนเป็น “พื้นที่กลาง” ให้เป็นที่รู้จักทั้งระดับตำบล จังหวัดและระดับชาติ พัฒนาศักยภาพผู้นำ และคนทำงานสื่อสาร ทำแผนสื่อสารกำหนดผู้รับผิดชอบชัดเจน เชื่อมโยงเครือข่ายภาคีองค์กรในชุมชนท้องถิ่นและเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนด้วยกัน

2. กระบวนการสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทยโดย การมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับกระบวนการสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทย โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้วิจัยอาศัยการวิเคราะห์ตามตัวแบบการสื่อสาร S-M-C-R-E

2.1 ผู้ส่งสาร (S Sender) คือ ภาควิชาเครือข่ายปฏิบัติงานสื่อสารตามหน้าที่อำนาจใน พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน จนถึงจิตอาสาชุมชน ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลมักเป็น “ผู้นำจิตอาสา” ควรเป็นผู้ส่งสาร ที่กล้าคิด (ร่วมคิด) กล้านำเสนอปัญหา เข้าใจโจทย์ เสียสละ เชื่อมั่นอดทน ค้นหาวิธีการสื่อสารร่วมกับเครือข่าย (ร่วมทำ) สร้างโครงข่ายสื่อสารเชื่อมโยงให้เห็น รูปธรรม เข้าใจตรงกันถึงผลดีและผลเสียของการที่จะได้รับประโยชน์ร่วมกัน (ร่วมรับผล) รวม องค์กรต่าง ๆ ในชุมชนร่วมสภาองค์กรชุมชนแก้ปัญหาชาวบ้าน(ร่วมแก้ไข) นำข้อเสนอเชิงนโยบาย แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้นำสมัชชาองค์กรชุมชน แล้วพัฒนาตนเองจากองค์ความรู้ใหม่

2.2 ด้านตัวสาร (สาระ) (M Massage) เน้นเป้าหมายสื่อสารการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในพื้นที่ การกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นมีสิทธิชุมชนในการพัฒนาตนเองมากขึ้น แก้ไข ปัญหาที่เกิดจากนโยบายพัฒนาแบบ “บนลงล่าง” เพื่อประชาชนตื่นรู้ร่วมใช้ “สิทธิชุมชน” ออกแบบพัฒนาชุมชนตนเองแบบ “ล่างขึ้นบน” มีการจัดการความรู้เพื่อประโยชน์จากการพัฒนา ที่ยั่งยืน สื่อสารให้เข้าใจกัน สู่กิจกรรมลดความเหลื่อมล้ำ สร้างคุณภาพชีวิต สร้างพลเมืองตื่นรู้ กระตุ้นสิทธิชุมชน สร้างพลังทางสังคมที่ได้รับการยอมรับ เชื่อมโยงโครงข่ายการสื่อสารพัฒนา ตัวสารสร้างองค์ความรู้ที่เหมาะสม

2.3 สื่อ (C Channel) สร้างการมีส่วนร่วมพัฒนาศักยภาพผู้นำ ใช้สภาองค์กรชุมชน เป็นศูนย์กลางข้อมูล ชีตทิศทางขับเคลื่อนชุมชนที่เข้าถึงได้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ติดตามงาน มี ช่องทางสื่อสารเหมาะกับทุกกลุ่มเป้าหมาย ใช้สื่อสร้างแรงกระเพื่อมการรับรู้และความคิด สื่อสารทั้งพูดคุยตัวต่อตัว ประชุมพบหน้าแบบเดิม ทั้งบอกเล่า พูดคุยโทรศัพท์ และจดหมาย การสื่อสารกลุ่มผ่านเวทีประชุม สัมมนา อบรมเชิงปฏิบัติการ วางแผนใช้ทุกสื่อเผยแพร่ณรงค์ เชิงรุกให้เข้าถึงผู้รับสารที่เป็นผู้รับผลโดยตรง

2.4 ผู้รับสาร (R Receiver) เน้นประชาชนผู้เดือดร้อนในพื้นที่ได้รับการแก้ไขปัญหา โอกาส ความเสมอภาคทั้งเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สื่อสารสร้างความเปลี่ยนแปลงตนเองเป็น ฐานพลังชุมชนเข้มแข็ง แม้เครือข่ายผู้รับสารเข้มแข็งไม่เท่ากัน ต้องใช้กลไกทั้งแบบทางการและ ไม่เป็นทางการสอดคล้องกับบริบทของปัญหา มีปฏิบัติการสื่อสารระหว่างผู้รับสาร ตอบสนอง

ปัญหาที่ต่างกันให้รับรู้ข้อมูลข่าวสารทิศทางเดียวกัน และมีส่วนร่วมอันเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปประเทศจากฐานราก

2.5 ผลการสื่อสาร (E Effect) มุ่งหวังผลเชิงพฤติกรรม ด้านความรู้ต้องการให้ชุมชนมีความรู้ต่อข้อมูลและวิธีการร่วมพัฒนาทั้งตนเองและชุมชน นำเสนอแผนงานแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและจัดความยากจนได้อย่างยั่งยืน แสวงหาความสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายด้านทัศนคติ ให้ชุมชนพร้อมร่วมพัฒนาด้วยตนเอง ร่วมคิดวิเคราะห์ปัญหา ชี้นำทิศทางพัฒนาได้สู่การปฏิบัติ การแลกเปลี่ยนวิธีคิดสู่การทำงานพื้นที่ ต้นตัว “ลุกขึ้นมา” จัดการตนเอง มีแรงบันดาลใจเชื่อมั่นแก้ปัญหาด้วยพลังชุมชนจากฐานราก ประสานหน่วยงานบูรณาการจัดการทุนทรัพยากรชุมชนตามความต้องการและแผนงานโดยร่วมรักษาประโยชน์อย่างยั่งยืน

3. กลยุทธ์การสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทยโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในมิติเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทย โดย การมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถสกัดข้อมูลออกเป็น 4 กลยุทธ์สำคัญ ดังนี้

3.1 กลยุทธ์การหล่อหลอมแนวคิดรวมพลังร่วมพัฒนาเครือข่าย พัฒนาการสื่อสารเพื่อรวมพลังจากศักยภาพกลุ่มคนในเครือข่าย เชื่อมโยงโครงข่ายสื่อสารสร้างการรับรู้ มีเนื้อหาสู่ความสำเร็จที่เป็นไปได้ ไม่ซับซ้อน เข้าใจง่าย ปฏิบัติได้เป็นรูปธรรม จัดเวทีสื่อสารประจำ เรียนรู้ต่อยอดขยายผล มีตัวชี้วัดความสำเร็จ สื่อสารสาธารณะทุกโอกาส กระจายข่าวถึงกันทั้งภายในและภายนอกกลุ่ม พัฒนาผู้นำรุ่นใหม่ที่หลากหลาย ปัจจัยความสำเร็จคือ ศักยภาพของผู้นำ ความพร้อมของชุมชน สถานการณ์ปัญหาของพื้นที่ ผู้นำไม่เอาประโยชน์ตนเป็นตัวตั้ง ช่วยหล่อหลอมความเชื่อศรัทธาสร้างสามัคคียึดหลักการสื่อสารที่เพียงพอเพื่อสร้างความยอมรับ

3.2 กลยุทธ์ตระหนักร่วมต่อพันธกิจและเป้าหมายของการพัฒนาเครือข่าย ทำให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจคาดหวังตรงกัน สื่อสารให้เห็นเหตุและจุดเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมาย เข้าใจการขับเคลื่อนงานทิศทางเดียวกัน ปฏิบัติการเรียนรู้ วิเคราะห์ ข้อมูล ปัญหา และศักยภาพทุกมิติของชุมชน มีข้อตกลงวิธีการ ขั้นตอนการดำเนินงานร่วมกัน ถ้ามีปัญหาก็นำกลับมาทบทวน ปัจจัยความสำเร็จต้องสื่อสารทั่วถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายได้ จัดกลุ่มทีมงานสื่อสารเป้าหมาย พัฒนาความรู้ ทักษะสื่อสาร เน้นย้ำตัวผู้นำชุมชนที่ต้องมองหาปัจจัยความเข้มแข็งของสภาองค์กรชุมชนและประชาชน

3.3 กลยุทธ์การจัดการสื่อสารภายในเครือข่าย ระหว่างเครือข่าย และการสื่อสารสาธารณะ เน้นสร้างความเข้าใจมีส่วนร่วมให้สำเร็จ สร้างพลังความเข้มแข็ง ชัดเจนรวดเร็ว ปิดช่องว่าง สื่อสารเครือข่ายกระจายต่อ มีเป้าหมายทั้งผู้ส่งและผู้รับสาร วางเนื้อหา/ช่องทางสื่อที่สอดคล้องกับกลุ่ม ประชุมปรึกษาผ่านเวทีสภาองค์กรชุมชนหรือที่ประชุมจังหวัดให้เข้าใจชัดเจน นำข้อมูลมาสู่สภาองค์กรชุมชน ใช้ไลน์และหอกระจายข่าว ประชุมเวียนไปแต่ละหมู่บ้านกระตุ้นความเคลื่อนไหว ปัจจัยความสำเร็จ ต้องวิเคราะห์/สถานการณ์/ความต้องการที่เป็นประโยชน์ ชี้แนวทางขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนเป็นรูปธรรม ผู้นำช่วยดูแลทัศนคติที่ดีต่อกัน หากขัดแย้งก็ต้องหาข้อยุติร่วม

3.4 กลยุทธ์การสร้างและธำรงรักษาเครือข่าย การสร้างเครือข่าย ส่งเสริมองค์กรชุมชนทั้งในพื้นที่และเครือข่ายภูมิโนแคว้นเดียวกัน ค้นหาและสร้างผู้นำเครือข่ายสื่อสาร ชวนคนคิดเหมือนที่ “หัวไวใจสู้” มีอุดมการณ์ ปฏิบัติดี มีประโยชน์ใช้ได้จริง ออกแบบพัฒนาพื้นที่ต้นแบบลักษณะพี่สอนน้องเพื่อเจริญรอยตาม ปัจจัยความสำเร็จคือ ผู้นำเป็นคนดีไม่ทุจริต มีทักษะสื่อสารประสานความร่วมมือ มีศักยภาพมองเห็นไกล รับผิดชอบจัดระบบสื่อสารเครือข่ายดี ด้านการธำรงรักษาเครือข่าย ทุกระดับไม่ตายตัว ผู้นำหยิบยกปัญหาสู่การแก้ไขพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยเน้น “ออกแบบอนาคตร่วมกัน” และ “คนตัวเล็กต้องรวมตัวกันออกแบบชีวิตเราเอง” วิธีการคือ ผู้นำยกประเด็นความเดือดร้อนเพื่อหาทางแก้ไขบรรเทา กำหนดให้ทุกคนมีบทบาท มองผลสำเร็จร่วม สร้างเครือข่ายเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ปรับตัวได้ หากพบอุปสรรคก็กลับไปเวที สื่อสารส่งต่อรุ่นสู่รุ่น ปัจจัยความสำเร็จ คือการพัฒนาเครือข่ายเชื่อมโยงองค์ความรู้และโลกสมัยใหม่ ศักยภาพผู้นำเครือข่ายที่เชื่อมั่นรับผิดชอบใช้สภาเป็นเวทีสร้างพลเมือง สู้สังคมพลเมือง/สังคมแห่งการแบ่งปัน

4. แนวทางการพัฒนาการสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทยโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

ข้อมูลในส่วนของแนวทางการพัฒนาการสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทยโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน มีรายละเอียดดังนี้

4.1 ด้านนโยบายและด้านพันธกิจ พัฒนานโยบายยกระดับสื่อสารเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนอย่างเป็นระบบระเบียบ มีแบบแผนรูปธรรมเป็นเครื่องมือหลักที่สามารถเชื่อมโยงพันธกิจการปฏิรูปประเทศ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน และจัดการความรู้ตลอดกระบวนการสื่อสารในทุกมิติ-ขั้นตอน

4.2 ด้านการจัดการและกลไกองค์กรเครือข่าย ถ่ายทอดความรู้ระหว่างบุคคลและเครือข่าย มีผู้รับผิดชอบการสื่อสารแบ่งงานมีประสิทธิภาพ มีกลไกการสื่อสารเป็นขั้นตอนพัฒนาทักษะ/ศักยภาพบุคคลและทีมงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เน้นพัฒนาจากภายในตนสู่ภายนอก และจากภายนอกเป็นเครือข่าย ประสานอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้านและชุมชน (อป.มช.) ในพื้นที่ ช่วยสื่อข้อมูลข่าวสารให้รับรู้มีส่วนร่วมมากขึ้น ใช้สื่อทางการผ่านหน่วยงานและเครือข่ายท้องถิ่นที่ครอบคลุมทั่วประเทศ

4.3 ด้านกระบวนการสื่อสาร ได้แก่ ด้านผู้ส่งสาร จัดกลุ่มทักษะสื่อสารผู้นำสภาองค์กรชุมชนสอดคล้องกับพื้นฐานบุคคล ให้ผู้นำ แกนนำเป็นผู้ส่งสารคนสำคัญ พัฒนาความเข้าใจให้ถูกต้อง ด้านสาร ข้อมูลความรู้ถูกต้องเหมาะสมกับบริบทพื้นที่แหล่งกำเนิดสาระความรู้ที่สอดคล้องมีเหตุผล ควบคุมสารที่ไม่สร้างสรรค์ ส่งเสริมสาระที่สร้างสามัคคี ปรับใช้สารสู่การปฏิบัติในชุมชน ด้านสื่อ ใช้สื่อที่ใช้ได้ดีตามยุคสมัย จัดการสื่อเป็นระบบครบมิติ ปรับใช้เหมาะสม สร้างการรับรู้ด้วยทัศนคติที่ดี ใช้ช่องทางสื่ออุปกรณ์ที่มีอยู่ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย ด้านผู้รับสาร มุ่งพัฒนาตนสู่การมีส่วนร่วมเครือข่ายผู้รับสารอย่างเป็นกลางผ่านประชาชนที่ตื่นตัวในการรับรู้ เสริมสร้างความรู้ทักษะผู้รับสารแต่ละกลุ่มและเผยแพร่ต่อสาธารณะเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ชุมชน

4.4 แนวทางการพัฒนาด้านกลยุทธ์การสื่อสาร 1) การหล่อหลอมแนวคิดสื่อสารเพื่อการรวมพลังร่วมพัฒนา ระดมผู้นำสร้างเจตคติ ปรับทัศนคติ เป้าประสงค์ ของปัจเจกบุคคล ให้ยึดโยงประโยชน์ร่วมของชุมชน สื่อสารทิศทางเดียวกัน พัฒนากลยุทธ์เพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจให้เกิดพลังความร่วมมือ 2) การตระหนักร่วมต่อพันธกิจและเป้าหมาย ใช้กลุ่มแกนนำเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนที่มีการคิดร่วม เชื่อมรวม ลงมือทำร่วม รับผลร่วม และแก้ไขร่วมเสริมความตระหนักรู้ต่อพันธกิจให้รวมเป็นหนึ่งทุกภารกิจสู่การปฏิบัติเป็นรูปธรรม 3) การจัดการสื่อสารภายในเครือข่าย ระหว่างเครือข่าย และการสื่อสารสาธารณะ พัฒนาความรู้ เครื่องมือสื่อสาร เข้าใจสถานะของกระบวนการสื่อสาร ความชัดเจนของเหตุปัจจัย ใช้หลักการ “สื่อสารสองทาง – สร้างความพอใจ” การสื่อสารสาธารณะต้องคำนึงถึงผล ที่ตอบสนองรับผิชอบต่อสังคมให้เกิดความสันติ ลดช่องว่าง/ความขัดแย้งที่อาจเป็นเหตุแห่งการตอบโต้กัน และ 4) การสร้างและธำรงรักษาเครือข่าย พัฒนาปัจเจกบุคคลให้เป็นกลุ่ม สู่เครือข่ายผู้นำการสื่อสาร เชื้อถือศรัทธาในเจตนารมย์การสื่อสารสร้างเครือข่ายขยายผลจากชุมชนท้องถิ่นสู่สาธารณะ แสวงหาความคิดสร้างสรรค์จากวิทยาการด้านการสื่อสารที่เหมาะสม

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น การสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทยโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน มุ่งให้เกิดการตระหนักรู้ของชุมชนและร่วมกันทำงานเชิงพัฒนาเป็นหลัก โดยการจัดการกระบวนการสื่อสารให้กลายเป็นระบบนิเวศการสื่อสารที่เหมาะสมที่เชื่อมต่อการสื่อสารแบบผสมผสานและการสื่อสารสองทางจะทำให้เกิดการจัดการการรับการสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนที่เหมาะสม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและมีการตื่นตัวของพลเมืองตื่นรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ในแง่ของกลยุทธ์การสื่อสาร ปฏิบัติการทางด้านการสื่อสารที่สร้างการมีส่วนร่วมเชิงสาธารณะจะกลายเป็นแบบแผนที่สำคัญในการทำให้เกิดกลไกการคิดร่วม เชื่อมร่วม ลงมือร่วม รับผลร่วม และปฏิบัติการแก้ไขร่วม สำหรับแนวทางการพัฒนาการสื่อสาร เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนควรพัฒนาระบบ ระเบียบ และแบบแผนที่เป็นรูปธรรมเพื่อให้เกิดเครื่องมือที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ดี การสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทยโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรต้องตั้งอยู่บนฐานความคิดของสามเสาหลักเพื่อตำบลประชาธิปไตยยั่งยืนบนฐาน “ท้องที่มั่นคง ท้องถิ่นมีคั่ง ท้องทุ่งยั่งยืน” ซึ่งท้องที่มั่นคงทำงานผ่านการเมืองระดับท้องที่จากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ขณะที่ท้องถิ่นมีคั่งทำงานผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และท้องทุ่งยั่งยืนคือการทำให้สภาองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งบนฐานของธรรมาธิปไตย (อนุศักดิ์ คงมาลัย, 2563) นอกจากนี้ การที่จะทำให้องค์กรชุมชนได้ควมมีการสื่อสารของสภาองค์กรชุมชนบนหลักคิดของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) ซึ่งมีส่วนสำคัญในการทำให้สถาบันการเมืองระดับท้องถิ่นสามารถดำเนินไปได้ อีกทั้งกลยุทธ์การสื่อสารแบบบนลงล่างไม่สามารถตอบสนองต่อความคิดและความเคลื่อนไหวทางสังคมอีกต่อไป ซึ่งในระดับท้องถิ่น สื่อพื้นบ้านยังคงมีความสำคัญที่ทำงานร่วมกันกับสื่อมวลชนสมัยใหม่ในการสื่อสารทางการเมืองและการพัฒนาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คนในระดับท้องถิ่น การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงไม่สามารถใช้สูตรเดียวกันทั่วประเทศ แต่จะต้องพัฒนาให้เข้ากับบริบทเชิงพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางวัฒนธรรม หรือเรียกว่าการสื่อสารในลักษณะของ “สูตรใครสูตรมัน” (กาญจนา แก้วเทพ, 2550)

ในมิติทางด้านหลักพุทธธรรมเพื่อสร้างการสื่อสารสันติสุข (Peace) หลักพหุการธรรม 2 (Supportive Virtue) สามารถสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนได้เป็นอย่างดีด้วยการมีสติ (Mindfulness) ที่สามารถยังคดียังทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสมได้

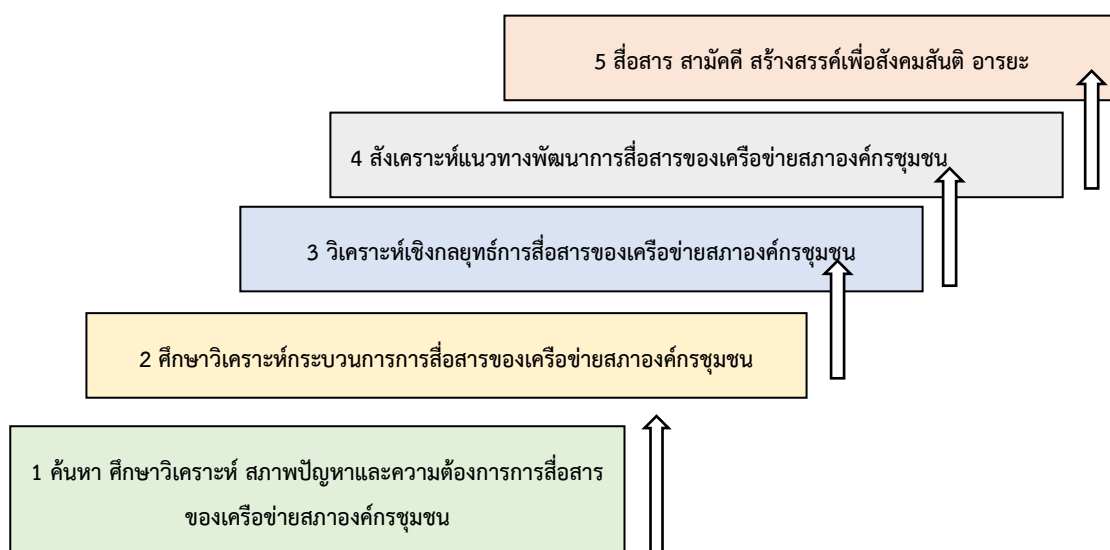
การกระทำทางด้านการสื่อสารจึงจำเป็นต้องระลึกลักษณะของความสัมพันธ์ที่มีสติ มีความระมัดระวัง และมีความคิดที่รอบคอบ และสัมปชัญญะ (Awareness) ที่มีใจความครอบคลุมการระลึกและรู้ตัวอย่างตลอดเวลาว่าสิ่งใดถูกหรือสิ่งใดผิด โดยที่สัมปชัญญะมี 4 อย่าง คือ รู้ว่ามีประโยชน์ (สาดถกสัมปชัญญะ) รู้ว่ามีความเหมาะสมเกื้อกูล (สปปายสัมปชัญญะ) รู้ตำแหน่งแห่งที่ของตน (โคจรสัมปชัญญะ) และไม่อยู่ในสภาวะหลงใหล (อสมโมหสัมปชัญญะ) ซึ่งสติกับสัมปชัญญะเป็นสิ่งที่สามารถสร้างสันติสุขได้ เนื่องจากทำให้ผู้ได้รับสารและผู้สื่อสารรู้เท่าทันสถานการณ์ทันทั้งที่ (ธานี สุวรรณประทีป, วุฒินันท์ กันทะเตียน, และ กณภัทร ไตรพรพัฒนา, 2566) ซึ่งหลักพุทธธรรมดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในการทำความเข้าใจการสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทยโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มุ่งให้เกิดการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วม รู้เท่าทัน คติวิพากษ์ และสามารถตอบสนองต่อสื่อได้อย่าง มีวิจรรย์ญาณ ซึ่งจะก่อให้เกิดสันติสุขระดับชุมชนและลดเงื่อนไขของความขัดแย้งเชิงการเมืองลงไปได้

การศึกษาเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายการสื่อสารทางการเมืองเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม ขนิษฐา จิตแสง (2563) แสดงให้เห็นว่าสื่อใหม่ในโลกดิจิทัลกลายเป็นการเคลื่อนไหวทางด้านการสื่อสารที่สำคัญที่ทำให้เกิดการสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนได้ ในระดับชุมชนท้องถิ่นกลุ่มเยาวชนก็เป็นโอกาสสำคัญในการเป็นพลังขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมขึ้นมาได้ ขณะเดียวกัน พิรรอง รามสูตร, พิมลพรรณ ไชยนันท์, และ วิโรจน์ สุทธิสีมา (2565) พยายามแสดงให้เห็นถึงการเปิดพื้นที่สื่อออนไลน์ในฐานะพื้นที่สาธารณะที่ก่อรูปเครือข่ายทางการเมืองอย่างมีส่วนร่วมขึ้นมาได้ในบริบทสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่กำลังเปลี่ยนแปลง โดยที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านพื้นที่สาธารณะดังกล่าวเป็นการทำให้พลเมืองมีการสื่อสารทั้งแบบตั้งรับ ซึ่งเป็นการสื่อสารที่อยู่ในสถานะของการติดตามข่าวสาร มีความสามารถในการเลือกรับสื่อสารที่เหมาะสมกับตนเอง และมีการสื่อสารปฏิสัมพันธ์กับคนที่อยู่ในช่วงวัยเดียวกัน เมื่อพิจารณาเชื่อมโยงระหว่างสื่อสาร พื้นที่สาธารณะ และเครือข่ายทางสังคม การสื่อสารเป็นสถาบันหนึ่งทางสังคมที่มีส่วนต่อการดำรงอยู่ของสังคมในสังคม โดยที่สถาบันการสื่อสารได้ทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้คนในสังคมและก่อให้เกิดปฏิบัติทางสังคมขึ้นมาผ่านการรับข้อมูลข่าวสาร ในบางครั้งการสื่อสารทำหน้าที่สร้างความตื่นรู้ และในบางครั้งการสื่อสารมุ่งสร้างความตื่นตัวเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ที่ได้รับความสนใจจากประชาชน (Reese & Shoemaker, 2016)

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

สำหรับองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอออกเป็นบันได 5 ขั้นสำหรับการสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชน ซึ่งจะช่วยสร้างการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชน อีกทั้งยังเป็นการเปิดพื้นที่สาธารณะให้ผู้คนฐานรากได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารการพัฒนาชุมชนได้ต่อไป โดยบันได 5 ขั้นประกอบด้วย 1) ค้นหา ศึกษาวิเคราะห์ สภาพปัญหาและความต้องการการสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชน 2) ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการการสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชน 3) วิเคราะห์เชิงกลยุทธ์การสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชน 4) สังเคราะห์แนวทางการพัฒนาการสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชน และ 5) สื่อสาร สามัคคี สร้างสรรค์เพื่อสังคมสันติ อารยะ ซึ่งบันได 5 ขั้นจะนำไปสู่ความสำเร็จในการสื่อสารที่เข้มแข็งของชุมชนฐานรากโดยเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนและเกิดความยั่งยืน

ภาพที่ 1. บันได 5 ขั้นสำหรับการสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชน

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 รัฐบาลควรแสดงเจตจำนงที่ชัดเจนต่อนโยบายยกระดับการสื่อสารเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนเพื่อเป็นเครื่องมือหลักในการปฏิรูปประเทศ เชื่อมโยงพันธกิจหลักการปฏิรูปประเทศด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละพื้นที่

1.2 สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติควรสื่อสารให้ทุกภาคส่วนนำแผนปฏิรูปไปดำเนินการต่อในแผนระดับที่ 2-3 ให้เกิดกลไกพัฒนาการจัดการสื่อสารเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนทุกระดับอย่างจริงจัง ในเชิงปฏิบัติ

1.3 สภาองค์กรชุมชนตำบลที่มีผลงานระดับนำควรถอดบทเรียนศึกษากระบวนการสื่อสารของสภาองค์กรชุมชนตำบลตนเอง

1.4 ผู้นำเครือข่ายและสภาฯ ควรให้ความสำคัญกับภาคีเครือข่ายผู้ปฏิบัติงานสื่อสารในชุมชนท้องถิ่น ปรับใช้องค์ความรู้ทั้งจากทฤษฎีและงานวิจัยด้านการสื่อสาร เพื่อพัฒนาตัวแบบกลางการสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนโดยมีข้อเสนอบันได 5 ขั้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาประสิทธิภาพการสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนตำบลในประเด็นปัญหาชุมชนท้องถิ่น การประเมินผลปฏิบัติงานด้านการสื่อสารประจำปีของสภาองค์กรชุมชนตำบล รวมทั้ง การสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านอื่น ๆ

2.2 ควรศึกษาการสื่อสารเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนตำบลที่ไม่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ. (2550). ทบทวนหวนคิดและเพ่งพินิจไปข้างหน้า การสื่อสารเพื่อการพัฒนาในสังคมไทย. *วารสารการสื่อสารมวลชน*, 1(1), 1-30.

ชนิษฐา จิตแสง. (2563). การเปิดรับข่าวสารด้านการเมือง การเสริมสร้างทุนทางสังคมออนไลน์ และการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารทางการเมืองของเยาวชน. *วารสารสถาบัน*

พระปกเกล้า, 21(1), 86-111.

- ชลวิทย์ เจียรจิตต์, ชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์, อันนิกันต์ สุญสินภัย, สายชล ปัญญชิต, และ ภูเบศ วนิชขานนท์. (2565). นวัตกรรมทางสังคมกับแนวทางการพัฒนาเครือข่ายสัมมาชีพชุมชนอย่างยั่งยืน. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(2), 1-14.
- ธานี สุวรรณประทีป, วุฒินันท์ กันทะเตียน, และ กณภัทร ไตรพรพัฒนา. (2566). 3 ไตร 3 โอวาทพัฒนาหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.). นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.
- นันทิยา หุตานุวัตร, และ ณรงค์ หุตานุวัตร. (2546). เครือข่ายองค์กรชุมชน. *วารสาร สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 29(1), 16-28.
- บุษกร เชี่ยวจินดาگانต์. (2561). เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา. *วารสาร ศิลปศาสตร์ปริทัศน์*, 13(25), 103-118.
- พิรงรอง รามสูต, พิมลพรรณ ไชยนันท์, และ วิโรจน์ สุทธิสีมา. (2565). ห้องแห่งเสียงสะท้อนออนไลน์กับผู้ออกเสียงเลือกตั้งครั้งแรกในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562. *วารสาร สังคมศาสตร์*, 52(2), 7-32.
- สุรวุฒิ ปัดไธสง. (2545). วัฒนธรรมชุมชน: เงื่อนไขความเข้มแข็งชุมชน/หมู่บ้าน. *วารสาร พฤติกรรมศาสตร์*, 8(1), 11-20.
- อดิศร คันธรส. (2565). การพัฒนาความเข้มแข็งในการจัดการสุขภาพชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 5(4), 39-54.
- อนุศักดิ์ คงมาลัย. (2563). เอกสารประกอบการเดินทางศึกษาดูงานการขับเคลื่อนระบบชุมชนตำบลเข้มแข็งและการสื่อสารเพื่อการปฏิรูปประเทศด้านสิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพ และการคุ้มครอง ผู้บริโภคจังหวัดกาญจนบุรีและสุพรรณบุรี 9-10 กันยายน 2563 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพ และการคุ้มครองผู้บริโภค วุฒิสภา. กรุงเทพฯ: วุฒิสภา.
- อรัญญา ศิริผล, ภากร กัทชลี, และ Jiangyu Li. (2564). ธุรกิจอีคอมเมิร์ซจีนข้ามแดน: ผลกระทบเชิงโอกาสและความท้าทายใหม่ของไทย. *MFU Connexion: Journal of Humanities and Social Sciences*, 10(2), 1-14.
- Reese, S. D., & Shoemaker, P. J. (2016) A media sociology for the networked public sphere: The hierarchy of influences model. *Mass Communication and Society*, 19(4), 389-410.